

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3649>

ArticleHistory:

Received

06/03/2025

Accept

29/05/2025

**Available
online**

30/05/2025

THE METHOD OF CRITICAL WRITING IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE AND A COURSE SYLLABUS PROPOSAL FOR TEACHING CRITICAL WRITING AT THE B2 LEVEL

ELEŞTİREL YAZMA YÖNTEMİNİN YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE B2 SEVİYESİ
DERS İZLENCE ÖNERİSİ

Zürriyet Bozmaoğlu¹
Arzu Çevik²

Abstract

This study investigates whether the critical writing method, one of the writing methods and techniques used to develop writing skills in teaching Turkish as a foreign language, can be applied. Additionally, it presents a course syllabus proposal for teaching critical writing at the B2 level. The study was conducted using the document analysis method, one of the qualitative research methods. To provide a foundation for the research, existing studies on critical writing skills in the relevant literature were examined. The findings indicate that writing is the last and most challenging skill to acquire in teaching Turkish as a foreign language. It is believed that individuals who achieve sufficient competence in writing also attain proficiency in the target language. Furthermore, individuals with critical reading and critical thinking skills are thought to develop their critical writing skills more rapidly. In teaching Turkish to foreigners, it is considered that learners at all levels can develop critical thinking and critical reading skills, whereas writing skills require a more advanced level. In this context, based on studies in the literature and the descriptors in the D-AOBM, it has been concluded that at the intermediate (B1) and advanced (B2, C1, C2) levels, learners can transform their critical thoughts into written texts through well-structured course syllabi tailored to the target audience. As a result, this approach enables learners to acquire analytical, interpretative, and evaluative skills, allowing them to gain a deeper perspective on events and situations. This study is limited to the critical writing method as a writing technique for improving writing skills in Turkish language teaching and to the proposal of a course syllabus for critical writing instruction at the B2 level.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Writing Skills, Critical Writing Method

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, zurriyetbozmaoglu@karabuk.edu.tr, ORCID: 0009-0004-4486-2945

² Doç. Dr., acevik@bartin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9673-847X

Özet

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde yazma becerisini geliştirmede yazma yöntem ve tekniklerinden eleştirel yazma yönteminin kullanılıp kullanılmayacağını araştırıldığı ve B2 seviyesinde eleştirel yazma öğretimi ders izlençe önerisinin hazırlandığı bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya kaynak oluşturmak için eleştirel yazma becerilerine yönelik alan yazında yazılmış mevcut çalışmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yazma becerisinin en son ve en zor kazanılan beceri olduğu, yazma becerisinde yeterli beceriye sahip bireylerin hedef dilde yetkinliğe ulaştığı düşünülmektedir. Eleştirel okuma ve eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin eleştirel yazma becerisinin daha hızlı geliştiği düşünülmektedir. Eleştirel yazma becerisi yabancılar Türkçe öğretimde, öğrenenin her seviyede eleştirel düşünebileceği, eleştirel okuyabileceği düşünülmektedir ama yazma becerisi daha ileri bir seviye gerektirdiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda alan yazında yapılan çalışmalar ve D- AOBM tanımlayıcıları doğrultusunda orta seviye (B1) ve ileri seviye (B2, C1,C2) seviyelerinde hedef kitleye uygun hazırlanmış ders izlencelerinde yer alan etkinliklerle kazandırabileceği ve bunun sonucunda; analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kazandırılmış olup öğrenene, olaylara ve durumlara daha derin bir bakış açısı kazandırılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma Türkçe öğretimde yazma becerisini geliştirme yazma yöntem ve tekniklerinde eleştirel yazma yöntemi ve B2 seviyesi eleştirel yazma öğretimi ders izlençe önerisinin ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yazma Becerisi, Eleştirel Yazma Yöntemi

GİRİŞ

Günümüzde bireyler, farklı toplumların yaşam biçimlerini keşfetmek, yeni yerler gezip görmek ve ana dilinden farklı bir dili konuşan insanlarla bağlantı kurmak gibi pek çok nedenle yabancı dil öğrenmeye yönelmektedir. Bu sebeple ülkeler arası çeşitli sebeplerle uzun ya da kısa süreli göç trafiği hız kazanmıştır. Özellikle son yıllarda, Türkiye'nin kültürel ve sanatsal etkinliklerinin uluslararası arenada dikkat çekmesi, sinema ve televizyon yapımlarımızın dünya çapında büyük bir ilgiyle takip edilmesi, çeşitli ülkelerle geliştirilen ekonomik ve ticari bağların güçlenmesi, Türkiye'nin doğal güzelliklerinin ve tarihi mirasının yabancı turistler tarafından keşfedilmeye başlanması gibi unsurlar, Türkiye'ye olan ilgi artırmıştır. Bu faktörlerin etkisiyle, Türkçe öğrenmeye yönelik isteğin oluştuğu görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki çalışmalar da bu istek doğrultusunda gelişim göstermiştir. Buna paralel olarak akademik çalışmalar da öğretimin niteliğini artırmaya yönelik olarak yöntem, teknik, materyal konularında ağırlık kazanmıştır. Bir dilli etkili ve yeterli bir şekilde kullanmanın yolu dilin temel becerileri; okuma, yazma, dinleme ve konuşmanın kazandırılmasından geçmektedir. Bu becerilerin öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikleri çeşitlendirilmeli, öğretim öğrenenin ihtiyacını karşılayacak şekilde planlanmalıdır. Çağdaş öğretim anlayışları öğrenenin aktif katılımını öğrenme sürecine dahil eden strateji, yöntem ve teknikleri de kullanmayı zorunlu hale getirmiştir (Güzel ve Karatay, 2013).

Dil öğretiminin temel becerilerinden; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi hem sarmal bir biçimde hem de beceri özelinde düşünülmektedir. Çünkü yazma birikim ister ve diğer becerilerin gelişmiş olmasına ihtiyaç duyar. Bu da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma becerisini kazandırmanın oldukça problemlili bir alan olmasına sebep olmaktadır (Yılmaz, 2014).

Yazma, insanların duygularını, düşüncelerini, isteklerini ve birtakım olayları sembollerle ifade etme eylemine denmektedir. Özbay (2011, s.5) yazılı anlatımı, belirli kurallar çerçevesinde duygu, düşünce, istek ve olayların doğru bir şekilde aktarılmasıdır. Şeklinde tanımlar. (Büyükkız, 2011, s.17). Güneş'e göre (2007, s. 158) Yazma, aklımızda var olan bilgi, düşünce, duygu ve istekleri belirli kurallarla yazılı bir şekilde ifade etme çabalarıdır. (Uysal, Zorpuzan, 2021 s.158) Demirel, yazma becerisini mekanik olarak değil eleştirel düşünme süreci olarak görür ve dilin son halkası olduğunu ifade eder. (Demirel, 2003, s. 100) Yazma bir ürün ortaya çıkarma amacıyla zihinsel yeteneklerin en üst düzeyde kullanıldığı bir yetenek türüdür. Yazma, anlatılmaya çalışılan fikirlerin daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Bu özellikleriyle yazma becerisi diğer beceri türlerinden ayrılır. Yazma becerisi bireye sadece gündelik yaşamında iletişim kurmayı ve kendisini ifade etmesini sağlamayı değil yaşam boyu etkin bir biçimde anlatım becerisini başarılı bir şekilde kullanabileceği bir beceridir.

Yazmanın süreç olduğu yöntem ve tekniklerle geliştirilebileceği düşünülerek alanyazın becerilere yönelik yöntem ve tekniklerde çeşitlilik sunmaktadır. Türkçe dersi öğretim programlarında yazma becerisinin geliştirilmesinde kullanılacak teknikler; not alma, özet çıkarma, boşluk doldurma, kontrollü yazma, yaratıcı yazma, serbest yazma, eleştirel yazma, metin tamamlama, tahminde bulunma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma gibi tekniklere yer verilmiştir (Güneş, 2013: 176-181; MEB, 2006: 69-71). Tekniklerin kullanıldığı eleştirel yazma, yaratıcı, yazma, akademik yazma gibi yazma türlerini doğurmuştur.

Yazma eğitiminin öğrenme aşamaları ve kazanımları yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde düşünüldüğünde daha uzun, zorlu ve yoğun bir işleyişi kapsamaktadır. Yabancılar Türkçe öğretiminde ise bu süreçler alfabe öğretimi, kelime öğretimi, cümle öğretimi, paragraf öğretimi şeklinde sıralanmaktadır (Tiryaki, 2013 s.38-44). Yavuz'a (2014, s. 17) göre de bu aşamaların her biri yazma süreci içerisinde ele alınmalıdır ve öğrenenler bu aşamaları, belirli bir süreç dâhilinde öğrenmelidir. Yazma bir üretim olduğu için anlık gelişen bir eylem olarak düşünülmemeli ve bir süreç olarak görülmelidir. Buna yönelik olarak yazma aşamaları motivasyon ve ön bilgilendirme, örnek metin inceleme, hazırlık, taslak oluşturma, düzenleyerek yazma, düzeltme ve yayımlama/sunum şeklindedir (Tiryaki, 2013, s. 42-43).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma eğitiminin gelişmesi ve uygulanması için bazı önemli kurallar vardır. Bu kurallar (Tiryaki, 2013, s. 39): Yabancı dilde yazma eğitimi verilirken, öğrencilerin yaş, kültürel yapı ve anadil gibi bireysel özellikleri dikkate alınmalıdır. Hedef kitlenin dilsel özelliklerinin tanınması, özellikle olumsuz dil aktarımlarının önüne geçilmesi açısından büyük önem taşır. Anadildeki ve hedef dildeki cümle yapı farklılıkları örneğin İngilizcede özne-fiil-nesne, Türkçede ise özne-nesne-yüklem sıralaması göz önünde bulundurulmalıdır. Yazma süreci boyunca öğretici, öğrencilere rehberlik etmeli; bu süreç planlı ve sürekliliği olan bir şekilde yürütülmelidir. Yazma becerisinin gelişimi için farklı metin türlerine ve anlatım yollarına yer verilmelidir; çünkü temel seviyedeki öğrenciler düşüncelerini yeterince geliştirmekte zorlanabilirken, ileri seviyedekiler betimleme ve açıklama gibi daha karmaşık anlatım biçimlerini daha rahat kullanabilmektedir. (Şehitoğlu, 2020 s. 4)

Hyland (2004), ikinci dilde yazma eğitiminin dil yapıları, metin işlevleri, ana fikir veya konu, yaratıcı anlatım, yöntemleri birleştirme, içerik, üslup ve bağlam başlıklarında verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin sıralanan bu başlıkları gerçekleştirmesinde ne tür yazma yeterliklerini öğrenciye

kazandıracakları noktasında Avrupa Ortak Başvuru Metninin yol gösterici olduğu söylenebilir.(Balcı ve Melanlıoğlu, 2016 s.115-118) Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer alan üretim etkinliklerinden yazılı üretim (genel yazılı üretim, yaratıcı yazma, raporlar ve denemeler) etkileşim etkinliklerinden yazılı etkileşim (genel yazılı etkileşim, yazışma, notlar, mesajlar ve formlar) aracılık etkinliklerinden (not alma) (D-AOBM, 2021) tanımlayıcıları doğrultusunda yazma becerisinin kazandırıldığı düşünülmektedir.

Eleştiri TDK Sözlük'te “bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi; tenkit, muaheze” şeklinde tanımlanmaktadır. Yazısında yazar tarafsız yaklaşımıyla inceleme, irdeleme ve değerlendirme yapar. Öğretimde bu yazma türünün kazandırılmasına yönelik çalışmalar gereklidir. Eleştirel yazma; öğrenenlerin analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirerek olaylara ve durumlara daha derin bir bakış açısı kazanmalarını sağlar. (MEB, 2005, s. 66-68). Paul ve Elder (2005) eleştirel yazmayı yazarın, yazmaya başlamadan önce fikirlerini analiz ederek bir plan dahilinde konuyu oluşturup, varsayımlarda bulunarak, kanıtlar ve tartışmalar sunup fikirlerini savunmak ve sonuca varmaktadır diye tanımlamaktadırlar. Eleştirel yazmada öğrenenler fikirlerini anlamsal bir bütünlük içinde sentezleyerek yazıya dökmektedir. Yazısını, bütünlük ve organizasyon gibi ölçütleri temel alarak değerlendirmektedir (Karabay, 2012, s. 16).

Bireyin eleştirel yazma becerisinin kazanması ve gelişmesi, eleştirel düşünme ve eleştirel okuma becerilerinin gelişmesiyle ilgilidir. Paul ve Elder (2005) yazmada eleştirel bir bakış açısı geliştiren öğrenenlerin sebep sonuç ilişkisi kurmada da geliştiğini belirtmiştir. (Topçuoğlu ve Tekin, 2013, s.1598) eleştirel yazma becerisi ile ilgili bu bilgilerden yola çıkarak Yabancılar Türkçe öğretimde rehber kaynak olan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM) tanımlayıcısı doğrultusunda seviyelere göre yazma becerisi geliştirme etkinlikleri yapılmaktadır. Bu doğrultuda eleştirel bir yazma becerisi kazandırmak için gelişmiş bir eleştirel düşünmeye ve okumaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde D-AOBM tanımlayıcıları doğrultusunda öğrenen her seviyede eleştirel düşünebilir, okuyabilir ama yazma becerisi daha ileri bir seviye gerektirmektedir. D-AOBM'de yer alan düzeyler göz önünde bulundurulduğunda orta (B1) ve ileri düzey diye adlandırılan (B2, C1, C2) düzeyindeki öğrenen eleştirel düşüncelerini eleştirel bir yazıya dönüştüreceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yazma yöntem ve tekniklerden eleştirel yazma yönteminin yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde kullanılıp kullanılamayacağını araştırılması ve B2 seviyesinde eleştirel yazma öğretimi ders izlence önerisinin hazırlanmasıdır. “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde eleştirel yazmanın yeri nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma ile eleştirel yazmanın yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde;

1. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde tanımlayıcıları doğrultusunda eleştirel yazmanın yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılabilir mi?
2. Yazma öğretiminde eleştirel yazmaya yönelik ders izlencesi nasıl olmalıdır? Sorularına cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi; belgesel tarama olarak da bilinir. Doküman

analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005). Farklı bir tanımla doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesinde gerçekleşen bir dizi işlemidir (Bowen, 2009). Bu süreç ayrıca, araştırılacak konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak da tanımlanmaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2013). Bu çalışmada alan yazında bulunan yabancılara Türkçe öğretimi, yazma becerisi, eleştirel yazma konuları hakkında yapılan çalışmalar incelenmiş ve taranmıştır.

İnceleme Nesneleri ve Verilerin Toplanması

Çalışmaya kaynak oluşturabileceği düşünülen lisansüstü tezlere ulaşmak için kaynak taramasında Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı tez merkezi (YÖK Tez) veri tabanı kullanılmıştır. Tezler, “ yazma becerisi”, “eleştirel yazma becerisi”, “yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yazma becerisi” , “yabancı dil olarak Türkçede eleştirel yazma becerisi ” ve “ders izlenceleri” konu alan anahtar kelimeler üzerinde durularak arama yapılmıştır. Yine araştırmaya kaynak olabileceği düşünülen makale çalışmaları da Google Akdemi veri tabanında aynı anahtar kelimeler üzerinden aratılarak ilgili makalelere ulaşılmış ve incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada tespit edilen ve incelenen lisansüstü tezlerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005). İçerik analizi sonucunda çalışmaya konu olan bilgiler Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde (D-AOBM) ilgili düzeyde yer alan tanımlayıcılara uygunluğu bakımından karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Son aşamada yazma becerisi etkinlikleri eleştirel yazma becerisine göre sınıflandırılmış ve bu kapsamda analiz süreci yürütülmüştür.

BULGULAR

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Eleştirel Yazma

Dil eğitimi düşüncenin temel araçlarından biridir. Dil eğitimde de eleştirel düşünme becerisine sahip öğrenen yetiştirmek hedeflenmektedir. Dil öğretiminde dört temel beceriden (okuma, dinleme, yazma, konuşma) birinde kazandırılmak istenen hedeflerin eleştirel nitelikte olması öğrenenin sadece düşünce gelişimi değil dil gelişimini de etkinleştirmektedir. Bu doğrultuda, okuma becerisinin gelişmesine yönelik kazanımlar öğrenende eleştirel nitelikte olduğunda öğrenen okuduğundan sonuçlar çıkararak değerlendirme yapabileceği, yorumlayabileceği ve eleştirebileceği düşünülmektedir. Bu durum okumayla olduğu kadar dinleme ile de aynı şekilde gerçekleşmektedir. Öğrenen dinlediği metnin doğru bilgiler içerip içermediğini kontrol edebilmekte ve yorumlayabilmektedir. Konuşma ve yazma becerisini eleştirel düzeyde geliştirmiş öğrenenler sosyal becerilere sahip, ekiple çalışabilen ve iş birliği yapabilen kişilerdir. Paul ve Elder' a (2005) göre kaliteli bir yazma eleştirel düşünme bakış açısıyla yazılmıştır. Eleştirel yazar olasılıkları, tartışmaları ve kanıtları ileri sürmek için bir konu oluşturur ve bu konudan bir sonuca varır (Kurland, 2000 aktaran Karabay, 2012, s. 81). Eleştirel yazar içerik oluşturup, varsayımlarda bulunup, kanıtlar ve tartışmalar sunarak görüşünü savunur ve sonuca varır. Bu bilgiler doğrultusunda bir öğrenenin yazma becerisinin gelişmesi için eleştirel düşünmesi ve eleştirel okuma becerisine sahip olması gerekmektedir.

Yabancılar Türkçe öğretimde rehber kaynak olan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM) tanımlayıcısı doğrultusunda seviyelere göre yazma becerisi geliştirme etkinlikleri yapılmaktadır. Bu doğrultuda eleştirel bir yazma becerisi kazandırmak için gelişmiş bir eleştirel düşünmeye ve okumaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde D-AOBM tanımlayıcıları doğrultusunda öğrenen her seviyede eleştirel düşünebilir, okuyabilir ama yazma becerisi daha ileri bir seviye gerektirmektedir. Orta (B1) ve ileri düzey diye adlandırılan (B2, C1, C2) düzeyindeki öğrenen eleştirel düşüncelerini eleştirel bir yazıya dönüştüreceği düşünülmektedir.

Paul ve Elder (2005)'e göre eleştirel bir yazar düşüncelerini analiz ederek planlı bir tema oluşturup varsayımlarda bulunarak kanıtlar ve tartışmalarla düşüncesini savunur ve bir sonuca ulaşır. Fikirlerini anlamsal bir bütünlük içinde sentezleyerek yazar. Metinde; açıklık, bütünlük, organizasyon gibi temel ölçütlere yer verir. Paula ve Elder'in bu tanımından yola çıkarak D-AOBM' de yer alan;

Şekil 1

	Yaratıcı yazma
C2	Benimsediği metin türüne uygun bir tarzda, açık, akıcı ve ilgi çekici hikâyeleri ve deneyimini anlattığı betimlemeleri ilişkilendirebilir. Metnin etkisini artırmak için deyim ve mizahı uygun şekilde kullanabilir.
C1	Okuyucunun zihnine uygun, kendinden emin, kişisel, doğal bir tarzla, açık, ayrıntılı, iyi yapılandırılmış ve gelişmiş betimlemeler ve yaratıcı metinler üretebilir. Deyim ve mizahı birleştirebilir, ancak mizah kullanımı her zaman uygun değildir. Kültürel olaylar (ör. oyunlar, filmler, konserler) veya edebî eserler hakkında ayrıntılı bir eleştirel değerlendirme yapabilir.
B2	Açık bağlantılı metinlerdeki fikirler arasındaki ilişkiyi belirterek ve ilgili metin türünün yerleşik geleneklerini izleyerek gerçek veya hayali olayların ve deneyimlerin açık, ayrıntılı betimlemesini yapabilir. İlgi alanları ile ilişkili çeşitli konularda açık, ayrıntılı betimlemeler yapabilir. Bir film, kitap veya oyun hakkında eleştiri yapabilir.

Tanımlayıcılar doğrultusunda B2 seviyesinden itibaren yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir bireye eleştirel yazma becerisi geliştirilip kazandırılabilir.

Yine D-AOBM metninde yer alan;

Şekil 2

	Raporlar ve denemeler
B2	Önemli noktaların ve ilgili destekleyici ayrıntıların uygun şekilde vurgulanmasıyla sistematik olarak bir sav geliştiren bir makale veya rapor üretebilir. Karmaşık bir sürecin ayrıntılı bir tanımını üretebilir. Bir soruna yönelik farklı fikirleri veya çözümleri değerlendirebilir.
B1	Belirli bir bakış açısını destekleyen veya onun aleyhine gerekçeler sunan ve çeşitli seçeneklerin avantaj ve dezavantajlarını açıklayan sav geliştiren bir makale veya rapor hazırlayabilir. Bir dizi kaynaktan bilgi ve savları sentezleyebilir.
B1	İlgilendiği konularda kısa, basit denemeler yazabilir. Avantajları ve dezavantajları listelemek için basit bir dil kullanarak kişisel ilgi alanına giren güncel bir konu hakkında bir metin üretebilir ve görüşlerini bildirip gerekçelendirebilir. Kendi alanlarındaki rutin olan veya olmayan aşına olduğu meselelerde birikmiş olgusal bilgileri bir parça güvenle özetleyebilir, onlar hakkında rapor verebilir ve görüşlerini bildirebilir.
B1	Rutin olgusal bilgileri ve eylemlerin nedenlerini belirten standart, gelenekselleştirilmiş bir formatta çok kısa raporlar üretebilir. Fotoğrafları ve kısa metin bloklarını kullanarak kısa bir rapordaki veya posterdeki bir konuyu sunabilir.

Rapor ve denemeler yazma becerisi tanımlayıcıları doğrultusunda B1 seviyesinden itibaren eleştirel yazma becerisi kazandırılacağı düşünülmektedir.

D- AOBM’ de yer alan Aracılık becerileri tanımlayıcılarından (şekil 3, şekil 4); “yaratıcı metinlere göre bireysel görüşleri ifade etme, yaratıcı metinleri çözümleme ve eleştirme, bilgiyi var olan bilgi birikimi ile ilişkilendirme, karmaşık bilgiyi parçalara bölme, yoğun bir metni detaylı olarak açıklama gibi becerilerini kazandırılırken eleştirel düşünme, eleştirel okuma ve yazma becerileri de etkinlikleri ile kazandırılabilceği düşünülmektedir.

Şekil 3

	Yaratıcı metinlere (edebiyat dâhil) yönelik kişisel görüşleri ifade etme
C2	Tanımlayıcı yok
C1	Eserin belli özelliklerine tepkisini ana hatlarıyla ortaya koyarak ve bu özelliklerin önemini açıklayarak bir esere yönelik kişisel yorumlamasını ayrıntılı şekilde betimleyebilir. Bir eserdeki bir karaktere yönelik kişisel yorumlamasını (karakterin psikolojik/duygusal durumu, eylemlerinin güdülleri ve bu eylemlerin sonuçları) ana hatlarıyla belirtebilir.
B2	Fikirlerini ortaya koyarak ve onları örnekler ve savlarla destekleyerek bir esere yönelik tepkilerinin açık bir sunumunu yapabilir. Bir öykü, roman, film veya oyundaki olay örgüsünün gelişimine, karakterlere ve temalara yönelik kişisel yorumunu ortaya koyabilir. Bir esere yönelik duygusal tepkisini betimleyebilir ve tepkinin ne şekilde ortaya çıktığını ayrıntılı olarak anlatabilir. Bir eserde neleri fark edip hangi nedenle takdir ettiğini açıklayarak eserdeki ifade yapısına, tarza ve içeriğe yönelik tepkilerini belli ayrıntılar vererek ifade edebilir.
B1	Bir eserin belli bölümlerinin veya yönlerinin neden özellikle ilgisini çektiğini açıklayabilir. Kendisini en çok hangi karakterle ve hangi nedenle özdeşleştirdiğini belli ayrıntılar vererek açıklayabilir. Bir öykü, film veya oyundaki olaylar ile deneyimlediği veya duyduğu benzer olayları ilişkilendirebilir. Bir karakterin yaşadığı duygularla kendi yaşadığı duyguları ilişkilendirebilir. Hikâyenin belli bir noktasında deneyimlediği duyguları, ör. hangi noktalarda bir karakter için kaygıya kapıldığını nedenleriyle birlikte betimleyebilir. Bir eserin kendisinde uyandırdığı his ve düşünceleri kısaca açıklayabilir. Bir karakterin kişilik özelliklerini betimleyebilir. Bir karakterin duygularını betimleyebilir ve bu duyguların nedenlerini açıklayabilir.

Şekil 4

	Yaratıcı metinleri (edebiyat dâhil) çözümleme ve eleştirme
C2	Farklı dönem ve türlerden eserlerin (ör. roman, şiir, oyun) ince tarz farklılıklarını ve hem örtük hem de açık anlamlarını fark edip takdir ederek bu metinlere yönelik eleştirel değerlendirmeler yapabilir. Metin dilinin daha incelikli ayrımlarını, retorik etkileri ve dilin üslup biçimsel kullanımını (ör. metafor, olağan dışı söz dizimi, muğlaklık) anlam ve yan anlamları yorumlayıp “açığa çıkararak” fark edebilir. Bir eserde yer alan yapı, dil ve retorik öğelerin belli bir amaç için kullanım şeklini eleştirel olarak değerlendirebilir ve bunların uygunluğu ile etkinliği hakkında gerekçelendirilmiş savlar ortaya koyabilir. Bir yazıdaki dil kullanım geleneklerinin kasıtlı ihlallerine yönelik bir eleştirel değerlendirme yapabilir.
C1	Farklı dönem ve türlerden edebî eserleri de içeren geniş çeşitlilikteki metinlerin eleştirel olarak değerini takdir edebilir. Bir eserin, kendi türüne ait gelenekleri ne ölçüde benimsediğini değerlendirebilir. Bir eserin okuru hangi yollarla içine çektiğini (ör. beklentiler oluşturup bunları altüst ederek) betimleyebilir ve yorumlayabilir.
B2	Temaları, karakterleri ve sahneleri dikkate alarak, benzerlik ve zıtlıkları açığa çıkartarak ve bunların aralarındaki bağlantıların uyumunu ortaya koyarak, iki eser arasında karşılaştırmalar yapabilir. Tematik, yapısal ve biçimsel özelliklerin farkına vararak ve diğer kişilerin görüşleri ile savlarına gönderimde bulunarak, bir eser hakkında gerekçelendirilmiş görüş sunabilir. Örnekler vererek bir eserin karakterlerle özdeşleşmeyi nasıl teşvik ettiğini değerlendirebilir. Farklı eserlerin aynı temayı işlemeleri açısından nasıl farklılaştıklarını betimleyebilir.
B1	Bir eserdeki en önemli bölümleri ve olayları, açıkça yapılandırılmış günlük dille ortaya koyabilir ve olayların önemi ile bu olaylar arasındaki bağlantıları açıklayabilir. Yalnızca yüksek kullanım sıklığında olan günlük dil içeren aşına olduğu durumları kapsayan kısa, basit anlatılardaki anahtar temaları ve karakterleri betimleyebilir.

Eleştirel bir yazma becerisini öğrenene kazandırmada öğretmen önemli rol oynamaktadır. Öğretmenin de bu konuda belirli yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Sınıftaki öğrenme ortamını sınıf içinde uygulayacağı etkinlikleri bu yönde hazırlaması gerekmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin birçoğunun Türkçeyi akademik anlamada kullanmak olduğu düşünüldüğünde. Bu durumda öğrenenlerin belirli bir hazır bulunuşlukla geldiğini ve bazı bilgileri edinmiş olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda eleştirel düşünme ve okuma becerisine sahip bir öğrenene dil öğretimde bunu hedef dilde nasıl ifade edeceği öğretilmektedir. Örneğin A2 sınıfında izletilen bir reklamın gerçek mi kurgu mu olduğunu, ileri seviyelerde B1, B2, C1, C2 gibi seviyede düşüncelerini nasıl savunup kanıtlayacağını, söz varlıklarını genişletip dil bilgisi kurallarını kazandırarak sağlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca sınıf içinde yapılan grup çalışmaları, tartışma ve münazara etkinlikleri eleştirel düşünme, yazma ve okuma becerilerini geliştirecektir.

Yazma Öğretiminde Eleştirel Yazmaya Yönelik Ders İzlenesi Örneği

Beceri: Yazma

D-AOBM Tanımlayıcıları:

B2: Önemli noktaların ve ilgili destekleyici ayrıntıların uygun şekilde vurgulanmasıyla sistematik olarak bir sav geliştiren bir makale veya rapor üretebilir. Karmaşık bir sürecin ayrıntılı bir tanımını üretebilir. Bir soruna yönelik farklı fikirleri veya çözümleri değerlendirebilir. Belirli bir bakış açısını destekleyen veya onun aleyhine gerekçeler sunan ve çeşitli seçeneklerin avantaj ve

dezavantajlarını açıklayan sav geliştiren bir makale veya rapor hazırlayabilir. Bir dizi kaynaktan bilgi ve savları sentezleyebilir. (D-AOBM ,2001)

B2: Temaları, karakterleri ve sahneleri dikkate alarak, benzerlik ve zıtlıkları açığa çıkartarak ve bunların aralarındaki bağlantıların uyumunu ortaya koyarak, iki eser arasında karşılaştırmalar yapabilir. Tematik, yapısal ve biçimsel özelliklerin farkına vararak ve diğer kişilerin görüşleri ile savlarına gönderimde bulunarak, bir eser hakkında gerekçelendirilmiş görüş sunabilir. Örnekler vererek bir eserin karakterlerle özdeşleşmeyi nasıl teşvik ettiğini değerlendirebilir. Farklı eserlerin aynı temayı işlemeleri açısından nasıl farklılaştıklarını betimleyebilir. (D-AOBM ,2001)

Kazanım:

-İlgili açıklamaları, savları ve yorumları sağlayarak görüşleri dikkate alma ve sürdürme.

-Çeşitli seçeneklerin avantaj ve dezavantajlarını vererek güncel bir konu hakkındaki bir bakış açısını açıklama.

-Gerekçeli bir sav zinciri oluşturma.

-Belirli bir bakış açısını destekleyen veya karşı görüşte olan gerekçeler sunan bir sav geliştirme.

Temalar:

-Kültür

-Eğitim

-Sosyal Hayat

-Sağlık

Etkinlik Örnekleri:

-Kültürel çeşitliliğin toplumlar üzerindeki etkileri nelerdir?

-Üniversite eğitimi başarılı bir kariyer için gerekli midir?

-Özgürlük ve güvenlik arasında nasıl bir denge kurulmalıdır?

-Alternatif tıp yöntemleri modern tıbbın yerini alabilir mi?

-Öğrenenin kendi belirleyeceği bir konu.

Bu etkinlik konularını öğrenenin kendisinin belirleyebileceği gibi öğretmende belirleyebilir. Eğer bu konuyu öğrenen kendi belirleyecekse konu hakkında ön hazırlık çalışmasını yapmalı ve öğretmen bu aşamada rehber rolünde öğrenene yardımcı olmalıdır. Öğrenenin konu belirlerken kime hitap edeceğini, yazmadaki amacını, hangi türde metin yazacağını, konu hakkında ne kadar bilgiye sahip olduğunu ve konuyu belirli bir çerçevede sınırlaması konusunda teşvik etmelidir. (Tiryaki, Ateş,2021) Fakat konuyu öğretmen verecekse öğrenenin ilgisini, yeteneklerini ve yeterliklerini göz önünde bulundurarak seçmelidir. Bu doğrultuda yazma öncesinde öğretmen konularla ilgili öğrenenle ön hazırlık çalışmaları yapmalıdır. Bu süreçte öğrenenlerin konu hakkındaki bilgilerini açığa çıkarmak amacıyla düşünsel aktiviteler düzenlenmelidir. Bunun için öğrenenlerle yaratıcı düşünmeyi teşvik eden yöntemler uygulanabilir, ayrıca konuya dair farklı görsel ve işitsel materyallerden yararlanılarak onların konuya dair farkındalıkları artırılabilir. (Tiryaki ve Ateş, 2021)

Öğrenen yazmaya başladığında öğretmenin rehberliğinde aşağıdaki eleştirel yazma basamaklarından faydalanarak metnin planını hazırlayabilir.

“-Konunun önemini belirler.

-Konuya dair bilgileri karşılaştırır.

-Kanıtlara göre bir yargıyı savunur.

-Zayıf bulunan yargı belirtilir.

-Zayıf bulunan yargıya ait destek gerekçelerine yer verilir.

-Yargının neden zayıf bulunduğu kanıtlarıyla belirtilir.

-Zayıf bulunan yargı ile güçlü bulunan yargı arasındaki bağ vurgulanır.

-Veriler değerlendirilir.” (Tiryaki, Ateş,2021)

Yazma sonrasında yazılan metinler öğretmen tarafından kontrol edilip dilbilgisi kuralları ve anlatım yönünden öğrenene anında dönütler verilmesi gerekmektedir.

KİŞİSEL BİLGİLER	• Adı Soyadı: • Seviye: B2 • Yazının Türü: Eleştirel Yazı Yazının Konusu:
-------------------------	--

Eleştirel Yazma Şablonu

1. GİRİŞ	• Konuya genel bir giriş yapılır. • Konunun önemini belirlenir. • Ele alınan düşünce, olay veya metin tanıtılır. • Tartışılacak temel görüş açıklanır. • Okuyucunun dikkatini çekecek kısa bir ön bilgi verilir. Giriş Paragrafı:
2. GELİŞME	Bu bölümde eleştirel analiz yapılır. Aşağıdaki adımlara dikkat edilerek yazılır: a. Görüşlerin Tanıtılması Konuya dair bilgileri karşılaştırılır. b. Kanıtlar • Kanıtlara göre bir yargıyı savunulur.

	c. Tartışma • Zayıf bulunan yargı belirtilir. • Zayıf bulunan yargıya ait destek gerekçelerine yer verilir. • Yargının neden zayıf bulunduğu kanıtlarıyla belirtilir. • Zayıf bulunan yargı ile güçlü bulunan yargı arasındaki bağ vurgulanır. <i>Gelişme Paragraf (lar)ı:</i>
3. SONUÇ	• Yazar görüşlerini net şekilde belirtir. • Veriler değerlendirilir. • Konu hakkında genel bir değerlendirme yapılır. • Varsa çözüm önerileri sunulur. <i>Sonuç Paragrafı:</i>

SONUÇ

Yazma becerisi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenen ve öğreten açısından zor bir süreçtir. Öncelikle öğrenene hedef dilde yeterliliğe sahip bireylerin yazma becerisinin gelişmesiyle gerçekleştiği açıklanmalıdır. Yazma ile öğrenenin becerilerinin ne düzeyde olduğu somut bir biçimde gözlenmektedir. Planlı yazma alışkanlığı kazanan bireyler, duygu ve düşüncelerini bir sıra ve mantık çerçevesinde aktarma becerisi kazanabileceklerdir. Ancak yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere bunu kavratılabilmek için öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle öğretmen hitap edeceği hedef kitlenin dil (alfabe, söz dizimi kuralları vb.) hakkında bilgi edinmelidir. Eleştirel bir yazma becerisini öğrenene kazandırmada öğretmen önemli rol oynamaktadır. Öğretmenin de bu konuda belirli yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Sınıftaki öğrenme ortamını sınıf içinde uygulayacağı etkinlikleri bu yönde hazırlaması gerekmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde eleştirel yazma becerisi kazandırılması uygun yöntem ve tekniklerle seviyeye uygun etkinliklerle öğrenene verildiğinde ve D-AOBM yer alan tanımlayıcılar doğrultusunda kazandırılacağı sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel yazma becerisini kazanmış bireylerin olaylara ve durumlara eleştirel bir bakış açısı kazandırması ve bu beceriyi yazıya dökmede kullanmaları hayatın her alanında kullanılabilecek bir beceri kazanmalarını sağlamaktadır. Dil öğretimde kazandırılması hedeflenen temel becerilerden okuma, dinleme,

konusma ve yaratıcı yazma çalışmaları eleştirel düşünme ile birleştirilse öğrenenlerin karar verme, problem çözme, iletişim kurma, yaratıcı düşünme gibi temel becerilerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın sonucunda yabancılara Türkçe öğretimde eleştirel yazma becerisi D-AOBM tanımlayıcıları doğrultusunda orta seviye (B1) ve ileri seviye (B2,C1,C2) seviyelerinde hedef kitleye uygun hazırlanmış ders izlencelerinde yer alan etkinliklerle kazandırabileceği ve bunun sonucunda; analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kazandırılmış olup öğrenene, olaylara ve durumlara daha derin bir bakış açısı kazandırılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Balcı, M., & Melanlıoğlu, D. (2016). Yabancı öğrencilerin Türkçe yazma becerilerinin bağdaşıklık ölçütler bağlamında değerlendirilmesi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 16(67), 115–128.
- Büyükkız, K. (2011). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazma becerileri ile öz yeterlilik algıları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma (Yayımlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- D-AOBM. (2021). Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, öğretme ve değerlendirme. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_cefr_tr.pdf
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretimi: Yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel, A., & Karatay, H. (2013). Türkçe öğretimi el kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- Karabay, A. (2012). Eleştirel okuma-yazma eğitiminin Türkçe öğretmeni adaylarının akademik başarılarına ve eleştirel okuma yazma düzeylerine etkisi (Yayımlanmamış Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- Karabay, A. (2013). Eleştirel yazma eğitiminin Türkçe öğretmeni adaylarının akademik başarılarına ve eleştirel yazma düzeylerine etkisi. *Turkish Studies*, 13(8–9), 1729–1743.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 21(1), 227–250.
- Şehitoğlu, M. (2020). Hindistan Jamia Millia İslamia Üniversitesi'nde yabancılara Türkçe öğretimi açısından Türkçenin yazma becerisi üzerine bazı somut tespitler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 20(18), 1–13.
- Şimşek, R., & Erdem, İ. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisi ve kazanım ilişkisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21(22), 267–279.
- Tiryaki, E. N., & Ateş, B. (2021). Tartışmacı metin bağlamında eleştirel yazma öğretimine ait izlençe önerisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21(23), 153–166.
- Tiryaki, E. N. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 38–44.

- Topçuoğlu Ünal, F., & Tekin, M. S. (2013). Eleştirel yazmaya ilişkin Türkçe öğretmeni adaylarının metaforik algıları. *Turkish Studies*, 13(8), 1595–1606.
- Uysal, A., & Zorpuzan, S. (2021). Yabancılar Türkçe öğretiminde yazma becerisinin öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 21(2), 251–283.
- Yılmaz, F. (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2 ders kitabı yazma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 2, 37–48.